

---

---

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

PRÆFATIO in qua morborum partitio in acutos & longos; itque omnes vel in toto corpore consistunt, vel oriuntur in partibus: hi libro quarto exponuntur, illi tertio. CAP. I. SECT. I. Quæ sint indicia morbi acuti, quæ longi, quæ crescentis, quæ consistentis, quæ decrescents. SECT. II. Quæ venienti morbo occurratur. CAP. II. De morbis qui in toto corpore sunt. SECT. I. Varia februm genera. SECT. II. Febricitantium curatio generalis. SECT. III. Quando nam febricitantibus cibus sit dandus. SECT. IV. Quando & qualis potio. SECT. V. Variarum februm curatio, 1°. febris pestilentis; 2°. ardentis; 3°. semiteritaneæ; 4°. lentarum februm. SECT. VI. Remedia ad minuendos in febris capitis dolores; item contra præcordiorum inflammationem, linguæ scabritiem seu ariditatem, contra frigus quod febrim antecedit: quid in remissionibus faciendum: quæ discutiatur horror. 1°. Curatio febris quotidianæ; 2°. tertianæ; 3°. quartanæ; 4°. duarum quartanarum; 5°. quotidianæ quæ ex quartana facta sit. SECT. VII. De tribus insanie generibus; 1°. de phreniti seu amentia; 2°. de atra bile; 3°. de mania. SECT. VIII. De cardiaco morbo. SECT. IX. De lethargo. SECT. X. De aqua inter cutem. SECT. XI. De tæbe ejusque specie triplici, atrophia, cachexia & phthisi, deque suppurationibus internis. SECT. XII. De comitiali morbo. SECT. XIII.

De regio morbo. SECT. XIV. De elephantia.

SECT. XV. De apoplexia & paralyti. SECT. XVI.

De nervorum tum dolore, tum tremore.

---

---

P R Æ F A T I O.

PROVISIS omnibus quæ pertinent ad universa genera morborum, ad singulorum curationes veniam. Hos autem in duas species Græci divisérunt, aliosque ex his acútos, alios longos esse dixérunt: ideóque, quoniam non semper (iidem) eodem modo respondebant, eosdem alii inter acútos, alii inter longos retulérunt: ex quo plura eorum genera esse manifestum est. Quidam enim breves acutique sunt, qui citò vel tollunt hominem, vel ipsi citò finiuntur: quidam longi, sub quibus neque sanitas in propinquo, neque exitium est: tertium genus eorum est qui modò acúti, modò longi sunt; idque non in febribus tantùm modò, in quibus frequentissimum est, sed in aliis quoque fit. Atque etiam præter hos quartum est, quod neque acutum dici potest, quia non perimit; neque utique longum, quia, si occurritur, facilè sanatur. Ego, quum de singulis dicam, cujus quisque generis sit indicabo. Dividam autem omnes in eos qui in totis corporibus consistere videntur, & eos qui oriuntur in partibus. Incipiam a prioribus, pauca de omnibus præfatus.

In nullo quidem morbo plus Fortuna sibi vindicare quàm ars; (ars quàm Natura) potest: utpote quum, repugnante Natura, nihil medicinz

E v

proficiat. Magis tamen ignoscendum medico est parum proficienti in acutis morbis quam in longis: hic enim breve spatium est, intra quod, si quod auxilium non profuit, æger exstinguitur: ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet; addeò UT RARÒ, si inter initia medicus accessit, obsequens æger sine illius vitio pereat. Longus tamen morbus quum penitus insedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par est: & acutus quidem, quo vetustior est; longus autem, quo recentior, eo facilius curatur.

Alterum illud ignorari non oportet; quod non omnibus ægris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia summi auctores, quasi sola, venditaverint, prout cuique cesserant. Oportet itaque, ubi aliquid non respondet, non tanti putare auctorem quanti ægrum, & experiri aliud atque aliud: sic tamen ut in acutis morbis citò mutetur quod nihil prodest; in longis, quos tempus ut facit sic etiam solvit, non statim condemnetur, si quid non statim profuit; minus verò removeatur, si quid paullum saltem juvat; quia profectus tempore expletur.

---



---

## CAPUT PRIMUM.

SECTIO I. Protinus autem inter initia scire facile est, quis acutus morbus, quis longus sit; non in his solis in quibus semper ita se (res) habet, sed in his quoque in quibus variat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones & dolores graves urgent, acutus morbus est: ubi lenti dolores len-

tæve febres sunt, & spatia inter accessiones porriguntur, acceduntque ea signa quæ in superiore volumine exposita sunt, longum hunc futurum esse manifestum est.

Videndum etiam est, morbus an increseat, an consistat, an minuat; quia quædam remedia increscentibus morbis, plura inclinantibus conveniunt: eaque quæ decrescentibus apta sunt, ubi acutus increscens urget, in remissionibus potius experienda sunt. Increscit autem morbus, dum graviores dolores accessionesque veniunt, hæque & antè quàm proximæ, revertuntur, & posteriùs desinunt. Atque in longis quoque morbis etiam tales notas non habentibus, scire licet, increscere, si somnus incertus est, si deterior concoctio, si frædiore dejectiones, si tardior sensus, si pigrior mens, si percurrit corpus frigus aut calor, si idem magis pallet. Ea verò quæ contraria his sunt, decedentis ejus notæ sunt. Præter hæc IN ACÛRTIS morbis seriùs æger alendus est, nec nisi jam his inclinatis; ut primò demta materia impetum frangat: in longis maturiùs, ut sustinère spatium affecturi mali possit.

Ac si quando id non in toto corpore, sed in parte est, magis tamen ad rem pertinet vim totius corporis molliri, quàm propriè partes ægræ sanentur. Multum etiam interest, ab initio quis rectè curatus sit, an perperam; quia curatio minùs his prodest, in quibus assiduè frustra fuit. Si quis temerè habitus, adhuc integris viribus vivit, admodà curatione, momento restituitur.

Sed quum ab his cæperim, quæ notas quasdam

futura adversa valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadversione ejusdem temporis faciam.

SECT. II. Igitur si quid ex his quae proposita sunt, incidit, omnium optima sunt quies & abstinentia: si quid bibendum, aqua; idque interdum uno die fieri satis est: interdum, si terrentia manent, biduo; proximéque abstinentiam sumendus est cibus exiguus, bibenda aqua, postero die etiam vinum, deinde in vicem alternis diebus, modò aqua, modò vinum, donec omnis causa metus finiatur. Per haec enim saepe instans gravis morbus discutitur.

Plurimi falluntur, dum se primo die protinus subluros languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta dejectione, aut vomitu, aut sudationibus, aut vino sperant: non quòd non interdum id incidat, aut non decipiat, sed quòd saepius fallat, solaque abstinentia sine ullo periculo medeatur: quum praesertim etiam pro modo terroris moderari liceat; &, si leviora indicia fuerunt, satis sit a vino tantum abstinere, quod subtractum plus quam si cibo aliquid dematur, adjuvat: si paullo graviora, facile sit non aquam tantum bibere, sed etiam cibo carnem subtrahere: interdum panis quoque minus quam pro consuetudine assumere, humidoque cibo esse contentum, & olere potissimum: satisque sit ex toto a cibo, a vino, ab omni motu corporis abstinere, quum vehementes notae terruerunt. Neque dubium est quin vix quisquam, qui non dissimulavit, sed per haec mature morbo occurrit, aegrotet.

## CAPUT SECUNDUM.

Atque hæc quidem sanis facienda sunt, tantùm caussam metuentibus : sequitur verò curatio febrium, quod & in toto corpore, & vulgare maximè morbi genus est.

SECT. I. Ex his una quotidiana, altera tertiaria, tertia quartana est : interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt, sed id rarò evenit. In prioribus & morbi sunt, & medicîna.

Ac quartanæ quidem simpliciores sunt. Incipiunt ferè ab horrore, deinde calor erumpit, finitâque febre, biduum integrum est : ita quarto die revertitur.

Tertianarum verò duo genera sunt. Alterum eodem modo, quo quartana, & incipiens & desinens, illo tantùm interposito discrimine, quòd unum diem præstat integrum, tertio redit. Alterum longè perniciosius, quod tertio quidem die revertitur ; ex octo autem & quadraginta horis ferè sex et triginta per accessionem occupat, (interdum etiam vel minus vel plus) neque ex toto in remissione desistit, sed tantùm levius est. Id genus plerique medici hemitritæum appellant.

Quotidianæ verò variæ sunt & multiplices. Aliæ enim protinus a calore incipiunt, aliæ a frigore, aliæ ab horrore. Frigus voco, ubi extremæ partes membrorum inalgescunt ; horrorem, ubi totum corpus intremit. Rursus aliæ sic desinunt, ut ex toto sequatur integritas ; aliæ sic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilo minùs

tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera accessio accedat: ac sæpe aliæ vix quicquam aut nihil remittant, sed ita ut cæpère, continuent. Deinde aliæ fervorem ingentem habent, aliæ tolerabilem: aliæ quotidie pares sunt, aliæ impares; atque in vicem altero die leniores, altero vehementiores: aliæ tempore eodem postridie revertuntur, aliæ vel seriùs vel celerius: aliæ diem noctemque accessione & decessione implent, aliæ minus, aliæ plus: aliæ quum decedunt, sudorem movent, aliæ non movent; atque aliàs per sudorem ad integritatem ventur, aliàs corpus tantum imbecillius redditur. Accessiones etiam modò singulæ singulis diebus fiunt, modò binæ pluresve concurrunt. Ex quo sæpe evenit, ut quotidie plures accessiones remissionesque sint; sic tamen ut una quæque alicui priori respondeat. Interdum verò accessiones quoque confunduntur, sic ut notari neque tempora earum, neque spatia possint.

Neque verum est, quod dicitur a quibusdam, nullam febrem inordinatam esse, nisi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere: facilius enim semper curatio foret, si hoc verum esset; sed, quod evidentes causæ faciunt, facere etiam abditæ possunt. Neque de re, sed de verbo controversiam movent, qui, quum aliter aliterque in eodem morbo febres accedant, non easdem inordinatè redire, sed alias aliasque subinde oriri dicunt: quod tamen ad curandi rationem nihil pertinèret, etiam si verè diceretur. Tempora quoque remissionum modò liberalia, modò vix ulla sunt.

SECT. II. Et febrium quidem ratio maximè talis

est : curationum verò diversa genera sunt , prout auctores aliquos habent. Asclepiades OFFICIUM esse medici dicit , ut tutò , ut celeriter ; ut jucundè curet. Id nocum est , sed ferè periculosa esse nimia & festinatio & voluptas solet. Quà verò moderatione utendum sit , ut quantum fieri potest , omnia ista contingant , primà semper habità salute , in ipsis partibus curationum considerandum erit.

Et ante omnia quæritur , primis diebus æger quâ ratione continendus sit. Antiqui medicamentis quibusdam datis concoctionem moliebantur , eo quod cruditatem maximè horrebant : deinde eam materiam quæ lædere videbatur , ducendo sæpius alvum subtrahebant. Asclepiades medicamenta sustulit : alvum non toties , sed ferè tamen in omni morbo subduxit : febre verò ipsâ præcipuè se ad ejus remedium uti professus est : convellendas enim vires ægri putavit , luce , vigiliâ , siti ingenti , sic ut ne os quidem primis diebus elui sineret. Quo magis falluntur , qui per omnia jucundam ejus disciplinam esse contendunt : is enim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ subscripsit , primis verò tortoris vicem exhibuit.

Ego autem medicamentorum dari potiones , & alvum duci , non nisi ratò debère , concedo : & id non ideo tamen agendum , ut ægri vires convellantur , existimo ; quoniam ex imbecillitate summum periculum est. Minui ergo tantam materiam superantem oportet , quæ naturaliter digeritur , ubi nihil novi accedit. Itaque abstinendus a cibo primis diebus æger est , in luce habendus



( nisi infirmus ) interdium est , quoniam corpus ista quoque digerit , isque cubare quàm maximo conclavi debet.

Quod ad sitim verò somnumque pertinet , moderandum est , ut interdium vigilet ; noctu , si potest , conquiescat : ac neque potest , neque nimum siti crucietur. Os etiam ejus elui potest , ubi & siccum est , & ipsi foetet : quamvis id tempus aptum potioni non est : commodèque Erasistratus dixit , sæpe inferiore parte humorem non requirente , os & fauces requirere , neque ad rem malè haberi ægrum pertinere.

Ac primò quidem sic tenendus est. Optimum verò medicamentum est opportunè cibus datus ; qui quando primùm dari debeat , quæritur. Plerique ex Antiquis tardè dabant , sæpe quinto die , sæpe sexto : & id fortassè vel in Asia vel in Ægypto cœli ratio patitur. Asclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigârat , quarto die cibo destinabat : at Themison nuper , non quando cœpisset febris , sed quando desiisset , aut certè levata esset , considerabat ; & ab illo tempore expectato die tertio , si non accesserat febris ; si accesserat , ubi ea vel desierat , vel si assidue inhærebat , certè se inclinaverat , cibum dabat.

Nihil autem horum utique perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus dandus esse , potest secundo , potest tertio , potest non nisi quarto aut quinto , potest post unam accessionem , potest post duas , potest post plures. Refert enim qualis morbus sit , quale corpus , quale cœlum , quæ ætas , quod tempus anni : minimèque in rebus multum

inter se differentibus, quod intermittendum non est, perpetuum esse præceptum temporis potest. IN MORBO qui plus virium aufert, celerius cibus dandus est, itemque eo cælo quod magis digerit. Ob quam causam in Africa, nullo die æger abstineri rectè videtur. Maturius etiam puero quàm juveni, ætate quàm hieme, dari debet. UNUM illud & semper & ubique servandum est, ut ægri vires subinde assidens medicus inspiciat, & quàm diu supererunt, abstinentiâ pugnet; si imbecillitatem vereri cœperit, cibo subveniat. Id enim ejus officium est, ut ægrum neque supervacuâ materiâ oneret, neque imbecillitatem fame perdat. Idque apud Erasistratum quoque invenio, qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipsum exinaniretur, dicendo tamen hæc esse visenda, & tum cibum dandum, quum corpori deberetur, satis ostendit, dum vires superessent, dari non oportere; ne deficerent, consulendum esse.

Ex his autem intelligi potest ab uno medico multos non posse curari, eumque, si artifex est, idoneum esse, qui non multum ab ægro recedit. Sed qui quæstui serviunt, quoniam is major ex populo est, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ sedulitatem non exigunt, ut in hac ipsa re. Facile est enim dies vel accessiones numerare his quoque qui ægrum rarò vident: ille assideat necesse est, qui, quod solum opus est, visurus est, quando nimis imbecillus futurus sit, nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit.

Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio, quoniam Antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tamquam tunc de ægris judicaretur, *κρίσιμους* nominabant. HI ERANT dies tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus, quartusdecimus, unus & vicesimus, ita ut summa potentia septimo, deinde quarto decimo, deinde uni & vigesimo darètur. Igitur sic ægros nutriebant, ut dierum imparium accessiones expectarent, deinde postea cibum, quasi levioribus accessionibus instantibus, darent, ADEO UT Hippocrates, si alio die febris desiisset, recidivam timere sit solitus.

Id Asclepiades jure ut vanum repudiavit, neque in ullo die, quia par imparve esset is, vel majus vel minus periculum esse dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt, & opportuniùs post eorum accessiones cibus datur. Non numquam etiam in ipso morbo dierum ratio mutatur, fitque gravior, qui remissior esse consueverat: atque ipse quartus decimus par est, in quo esse magnam vim Antiqui fatebantur. Qui quum octavum primam naturam habere contenderent, ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet, ipsi sibi repugnabant non octavum, neque decimum, neque duodecimum diem sumendo quasi potentiorum; plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod quum fecissent sine ullâ probabili ratione, ab undecimo non ad tertium decimum, sed ad quartum decimum transibant.

Est etiam apud Hippocratem, ei quem septimus dies liberaturus sit, quartum esse gravissimum.

Ita, illo quoque auctore, in die pari & gravius febris esse potest, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficacissimum, apprehendit, id est, quartum, septimum, undecimum, quartum decimum, decimum septimum, in quo & ab impari ad paris rationem transit: & ne hoc quidem propositum conservavit, quum a septimo die undecimus, non quartus, sed quintus sit: adeò apparet, quacumque ratione ad numerum respeximus, nihil rationis sub illo quidem auctore reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt, quum hic quoque medicus non numerare dies debeat, sed ipsas accessiones intueri, & ex his conjectare, quando dandus cibus sit.

Illud autem magis ad rem pertinet scire, cibumne oporteat dari, quum jam bene venæ conquiescerint, an etiam num manentibus reliquiis febris: Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentum offerebant: Asclepiades, inclinata quidem febre, sed adhuc tamen inhærente. In quo vanam rationem secutus est: non quòd non sit interdum maturius cibus dandus, si maturè timètur altera accessio; sed quòd scilicet quàm sanissimo dari debeat: MINUS enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum est, quod Themisoni videbatur, si duabus horis integer futurus esset æger, satius esse tunc dare, ut ab integro corpore potissimum diduceretur: nam si diduci tam celeriter posset, id esset optimum: sed quum id breve tempus non præstet, satius est

principia cibi a decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi. Ita, si longius tempus secundum est, quàm integerrimo dandus est; si breve, etiam ante quàm ex toto integer fiat. Quo loco verò integritas est, eodem est remissio, si qua maximè in febre continuâ potest esse.

SECT. III. At hic quoque quæritur, utrum tot horæ expectandæ sint, quot febrem habuerunt; an satis sit primam partem earum præteriri, ut agris jucundiùs insidar, quibus interdum non vacat. Tutissimum est autem ante totius accessionis tempus præterire: quamvis ubi longa febris fuit, potest indulgeri ægro maturiùs, dum tamen antè minimum pars dimidia prætereatur. Idque non in eâ solâ febre, de qua proximè dictum est, sed in omnibus ita servandum est.

Hæc magis per omnia genera febrium perpetua sunt, nunc ad singulas earum species descendam.

Igitur si semel tantum accessit, deinde desit, eaque vel ex inguine, vel ex lassitudine, vel ex æstu, aliave simili re fuit, sic ut interior nulla causa metum fecerit, postero die, quum tempus accessionis ita transiit ut nihil moverit, cibus dari potest. At si ex alto calor venit, & gravitas vel capitis vel præcordiorum secuta est, neque apparet quid corpus confuderit, quamvis unam accessionem secuta integritas est, tamen quia tertiana timeri potest, expectandus est dies tertius: & ubi accessionis tempus præterit, cibus dandus est, sed exiguus; quia quartana quoque timeri potest: & die quarto demum, si corpus integrum est, eo

eum fiducia utendum. Si verò postero tertiove aut quarto die secuta febris est, scire licet morbum esse. Sed tertianarum quartanarumque, ( quarum & certus circuitus est, & finis in integritate, & quia liberaliter quæta tempora sunt ) expeditior ratio est : de quibus suo loco dicam. Nunc verò eas explicabo, quæ quotidie urgent.

Igitur tertio quoque die cibus ægro commodissimè datur, ut alter febrem minuat, alter viribus subveniat. Sed is dari debet, si quotidiana febris est quæ ex toto desinat, simul atque corpus integrum factum est : sin, quamvis non accessiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem increscunt, sed sine integritate tamen remittunt, quum corpus ita se habet, ut major remissio non expectetur : si altero die gravior, altero levior accessio est, post graviolem. Ferè verò GRAVIOREM accessionem levior nox sequitur : quò fit, ut graviolem accessionem nox quoque tristior antecedar.

At si continuatur febris, neque levior umquam fit, & dari cibum necesse est ; quando dari debeat, magna quidem dissensio est. Quidam, quia ferè remissius matutinum tempus ægris est, tunc putant dandum. Quod si respondet, non quia mane est, sed quia remissio est ægris, dari debet. Si verò ne tunc quidem ulla requies ægris est, hoc ipso pejus id tempus est, quòd, quum suâ naturâ melius esse debeat, morbi vitio non est, simulque insequitur tempus meridianum, a quo quum omnis æger ferè pejor fiat, timeri potest, ne ille magis etiam quàm ex consuetudine urgeatur. Igitur

tur alii vespere tali ægro cibum dant : sed quum eo tempore ferè pessimi sint qui ægrotant , verendum est , ne si quid tunc moverimus , fiat aliquid asperius . Ob hæc ad mediam noctem decurro , id est , finito jam gravissimo tempore , eodemque longissimè distante , secuturis verò anteluca- nis horis , quibus omnes ferè maximè dormiunt ; deinde matutino tempore , quod naturâ suâ le- vissimum est .

Si verò febres vagæ sunt , quia verendum est ne cibum statim subsequantur , quodcumque quis ex accessione levatus est , tunc debet assu- mere . At si plures accessiones eodem die veniunt , considerare oportet , paresne per omnia sint , quod vix fieri potest , an impares . Si per omnia pares sunt , post eam potiùs accessionem cibus dari debet , quæ non inter meridiem & vesperam de- sinit . Si impares sunt , considerandum est , quo distent : nam si altera gravior , altera levior est , post graviolem dari debet : si altera longior , al- tera brevior , post longiorem : si altera gravior , altera longior est , considerandum est , utra magis affligat , illa vi , an hæc tempore ; & post eam dandus est . Sed planè plurimum interest , quantæ qualesque inter eas remissiones sint : nam si post alteram febrem motio manet , post alteram inte- grum corpus est , integro corpore , cibo tempus aptius est .

Si semper febricula manet , sed alterum tamen longius tempus remissionis est , id potius eligen- dum est ; adeo ut , ubi accessiones continuantur , protinus , inclinâtâ priore , dandus cibus sit . Etenim

perpetuum est, ad quod omne consilium dirigi potest, CIBUM quàm maximè semper ab accessione futurâ reducere; & hoc salvo, dare quàm integerrimo corpori. Quod non inter duas tantùm, sed etiam inter plures accessiones servabitur.

Sed quum sit aptissimum tertio quoque die cibus dare, tamen si corpus infirmum est, quotidie dandus est; multoque magis si continentibus febres sine remissione sunt, quanto magis corpus affligunt, aut si duæ pluresve accessiones eodem die veniunt. Quæ res efficit, ut & a primo die protinus cibus dari quotidie debeat, si protinus venæ conciderunt; & sæpius eodem die, si inter plures accessiones subinde vis corpori deest. Illud tamen in his servandum est, ut post eas febres minus cibi detur, post quas, si per corpus liceret, omnino non darètur. Quum verò febris incipit, incipiat, augeatur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat aut finiatur; scire licet optimum cibo tempus esse, febre finitâ: deinde quum decessio ejus consistit: tertium, si necesse est, quancumque decessit; cætera omnia periculosa esse. Si tamen propter infirmitatem necessitas urget, satius esse, consistente jam incremento febris, aliquid offerre, quàm increscente: satius esse instante, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore, is qui deficit, non sit sustinendus.

Neque Hercule satis est, ipsas tantùm febres medicum intueri, sed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem, seu supersunt vires, seu desunt, seu quidam mali affectus



interveniunt. Quum verò semper ægros securos agere conveniat, ut corpore tantùm, non etiam animo laborent, tum præcipuè, ubi cibum sumserunt. Itaque si qua sunt, quæ exasperatura eorum animos sunt, optimum est ea, dum ægrotant, eorum noticiæ subtrahere: si id fieri non potest, sustinere tamen post cibum usque somni tempus, & quum experrecti sunt, tum exponere.

SECT. IV. Sed de cibo facilius quidem cum ægris ratio est, quorum sæpe stomachus hunc respicit, etiam si mens concupiscit: de portione verò ingens pugna est, eoque magis, quo major febris est. Hæc enim sitim accendit, & tum maximè aquam exigit, quum illa periculosissima est. Sed docendus æger est, ubi febris conquieverit, protinus sitim quoque quieturam, longioremque accessionem fore, si quod ei datum fuerit alimentum: ita celerius eum desinere sitire, qui non bibit. Necessè est tamen, quanto facilius etiam sani famem quàm sitim sustinent, tanto magis ægris in portione quàm in cibo indulgère. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subito sic venæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat, secundo verò, cæterisque etiam quibus cibis non dabitur, tamen si magna sitis urgebit, portio dari potest. Ac ne illud quidem ab Heraclide Tarentino dictum ratione caret, Ubi aut bilis ægrum, aut cruditas malè habet, expedire quoque per medicas portiones misceri novam materiam corruptæ.

Illud videndum est, ut qualia tempora cibo leguntur, talia portioni quoque, ubi sine illo datur, delignantur,

deligantur, aut quum ægrum dormire cupiæmus; quod ferè sitis prohibet. Satis autem convenit, QUUM OMNIBUS febricitantibus nimius humor alienus sit, tum præcipuè esse feminis quæ ex partu in febres inciderunt.

Sed quum tempora cibo potionique febris & remissionis ratio det, non est expeditissimum scire, quando æger febricitet, quando melior sit, quando deficiat: sine quibus dispensari illa non possunt. Venis enim maximè credimus, fallacissimæ rei; quia sæpe istæ lentiores celerioresve sunt, & ætate, & sexu, & corporum naturâ. Et plerumque satis sano corpore, si stomachus infirmus est, eæ non numquam etiam incipiente febre, subeunt & quiescunt: ut imbecillus is videri possit, cui facile laturo gravis instat accessio. Contra sæpe eas concitat & resolvit sol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus. Adeo ut, cum primùm medicus venit, sollicitudo ægri dubitantis, quomodo illi se habere videatur, eas moveat. Ob quam causam periti medici est, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium; sed primùm residere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum se habeat; & si quis ejus metus est, eum probabili sermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admovère. Quas autem venas conspectus medici movet, quàm facile mille res turbant! Altera res est cui credimus, calor æquè fallax. Nam hic quoque excitatur æstu, labore, somno, metu, sollicitudine.

Igitur intueri quidem etiam ista oportet: sed

his non omnia credere. Ac protinus quidem scire, non febricitare eum, cujus venæ naturaliter ordinatæ sunt, teporque talis est qualis esse sanis solet: non protinus autem sub calore motuque febrem sese concipere: sed ita, si summa quoque arida inæqualiter cutis est; si calor & in fronte est, & ex intimis præcordiis oritur; si spiritus ex naribus cum fervore prorumpit; si color aut rubore, aut pallore novo mutatus est; si oculi graves, & aut persicci aut subhumidi sunt; si sudor, quum fit, inæqualis est; si venæ non æquis intervallis moventur. Ob quam causam medicus neque in tenebris, neque a capite ægri debet residere; sed illustri loco adversus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.

Ubi verò febris fuit atque decrevit, spectari oportet, num tempora partesve corporis aliæ paulum madescant, quæ sudorem venturum esse testentur. Ac si qua ejus nota est, tunc demum dare potui calidam aquam, cujus salûbris effectus est, si sudorem per omnia membra diffundit. Hujus autem rei causâ, continere æger sub veste satis multâ manus debet; eâdemque crura pedesque contegere: qua mole plerique ægros in ipso impetu febris, potissimèque ubi ardens ea est, malè habent. Si sudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet, paullatimque eo singula membra detergête. At ubi sudor omnis finitus est, aut si is non venit, æger ubi quàm maximè tepuit, idoneus esse cibo videtur: sub veste leniter ungendus est, tum detergendus, deinde ei cibus dandus.

CIBUS autem febricitantibus humidus est aptissimus, aut humori certè quàm proximus; utique ex materia quàm levissima, maximèque sorbitio: eaque, si magnæ febres fuerunt, quàm tenuissima esse debet. Mel quoque despumatum huic rectè adjicitur, quo corpus magis nutriatur: sed id si stomachum offendit, supervacuum est, sicut ipsa quoque sorbitio. Dari verò in vicem ejus potest vel intrita ex aqua calida, vel alica elota; si firmus est stomachus & compressa alvus, ex aqua mulsa; si vel ille languet vel hæc profluit, ex posca.

Et primo quidem cibo ita satis est: secundo verò aliquid adjici potest, ex eodem tamen genere materiæ, vel olus, vel conchilium, vel pomum. Ac, dum febres quidem inscrescunt; hic solus idoneus cibus est: ubi verò aut desinunt, aut levantur, semper quidem incipiendum est ab aliquo ex materia levissima, adjiciendum verò aliquid ex media, ratione habitâ subinde & virium hominis & morbi.

Apponendi verò ægro varii cibi, sicut Asclepiades præcêpit, tum demum sunt, ubi fastidio urgetur, neque satis vires sufficiunt: ut paullum ex singulis degustando famem vitet. At si neque vis, neque cupiditas deest, nulla varietate sollicitandus æger est, ne plus assumat quàm concoquat. Neque verum est, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos varios: eduntur quidem facilius; ad concoctionem autem materiæ genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, ut NEQUE, inscrescente morbo, tutum est ægrum cibo impleri; sed ubi inclinata jam in melius valetudo est.

Sunt aliæ quoque observationes in febribus necessariæ; atque id quidem videndum est, quod quidam solum præcipiunt, an adstrictum corpus sit, an profluat: quorum alterum strangulat quod continet, alterum digerit. Nam si adstrictum est, movenda urina, eliciendus omni modo sudor. In hoc genere morborum sanguinem etiam misisse, concussisse vehementibus gestationibus corpus, in lumine habuisse, imperasse famem, sitim, vigiliam prodest. Utile est etiam ducere in balneum, prius demittere in solium, tum ungere, iterum ad solium redire, multaque aquâ fovère inguina; interdum etiam oleum in solio cum aqua calida miscere; uti cibo rariùs & seriùs, tenui, simplici, molli, calido, exiguo, maximèque oleribus, qualia sunt lapathum, urtica, malva; vel jure etiam concharum musculorumve, aut locustarum: neque danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis, & ante cibum, & post hunc, & cum hoc, ultra quàm sitis coget. poterit quoque a balneo etiam pingue jus, aut dulcius dari vinum: poterit semel, aut bis interponi Græcum salsum.

Contra verò, si corpus profluat, sudor coercendus, quies adhibenda erit; tenebris somnoque, quancumque volet, utendum; non nisi levi gestatione corpus agitandum, & pro genere mali subveniendum. Nam si venter fluit, aut si stomachus non continet, ubi febris decrevit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; nisi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut vetus morbus est.

Si verò sudor exercet, duranda cutis est vel nitro vel sale; quæ cum oleo miscentur. At si levius id vitium est, oleo corpus unguendum est: si vehementius, rosa vel melino, vel myrteo, cui vinum austèrum sit adjectum.

Quisquis autem fluore æger est, quum vênit in balneum, prius unguendus, deinde in solium demittendus est. Si in cute vitium est, frigidâ quæ quàm calidâ aquâ melius utètur. Ubi ad cibum ventum est, dari debet is valens, frigidus, siccus, simplex, qui quàm minimè corrumpi possit, panis tostus, caro assa, vinum austèrum vel certè subaustèrum; at si venter profluit, calidum: si sudores nocent vomitusve sunt, frigidum.

SECT. V. Desiderat etiam propriam animadversionem in febribus pestilentiae casus. In hac minimè utile est aut fame aut medicamentis uti, aut ducere alvum. Si vires sinunt, sanguinem mittere optimum est; præcipuèque si cum dolore febris est. Si id parum tutum est, ubi febris aut tenuata est, aut levata, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturiùs, quàm in aliis morbis, ducere in balneum opus est; vinum calidum & meracius dare, & omnia glutinosa: inter quæ quoque carnem generis ejusdem. Nam quo celeriùs ejus modi tempestates corripiunt, eo maturiùs auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda sunt.

Quod si puer est qui laborat; neque tantum robur ejus est, ut sanguis mitti possit, cucurbitulis ei utendum est; ducenda alvus vel aquâ vel ptisanæ cremore; tum demum is levibus cibus nutriendus. Et ex toto non sic pueri ut viti curari debent. Ergo, ut in aliò

quoque genere morborum, parcius in his agendum est: non facile sanguinem mittere, non facile ducere alvum, non cruciari vigiliâ fameve, aut nimia siti, non vino curare satis convenit. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex levissimis; tum is dormiat: postero quoque die, si febris manet, abstineatur æger: tertio, ad similem cibum redeat. Danda quoque opera est, quantum fieri potest, ut inter opportunam abstinenciam cibo opportuno, omissis cæteris, nutriatur.

Si verò ardens febris extorret, nulla medicamento danda potio est; sed in ipsis accessionibus oleo & aquâ refrigerandus est; quæ miscendæ manu sunt, donec albescant. Etiam amplo conclavî tenendus, quo multum & purum aerem trahere possit; neque multis vestimentis strangulandus, sed admodum levibus tantum velandus est. Possunt etiam super stomachum imponi folia vitis in aquâ tincta. Ac ne siti quidem nimiam vexandus est: alendus maturius est, id est a die tertio, & ante cibum iisdem perungendus. Si pituita in stomacho coit, inclinâtâ jam accessione, vomere cogendus est; & tunc dandum frigidum olus, aut pomum ex his quæ stomacho conveniunt. Si siccus manet stomachus, protinus vel alicæ vel oryzæ cremor dandus est, cum quo recens adeps cocta sit. Quum verò in summo incremento morbus est, utique non ante diem quartum, magnâ siti antecedente, frigida aqua copiosè præstanda est, ut bibat etiam ultra satietatem; & quum jam venter & præcordia ultra modum repleta satisque refrigerata sunt, vomere debet. Quidam

ne vomitum quidem exigunt; sed ipsâ aquâ frigidâ tantum ad satietatem datâ pro medicamento utuntur. Ubi utrumlibet factum est, multâ veste operiendus est, & collocandus ut dormiat: ferèque post longam sitim & vigiliam, post multam satietatem, post infractum calorem, plenus somnus venit; per quem ingens sudor effunditur, idque præsentissimum auxilium est: sed in his tamen, in quibus præter ardorem, nulli dolores, nullus præcordiorum tumor; nihil prohibens vel in thorace, vel in pulmone vel in faucibus; non ulcus, non defectio, non profluvium alvæ fuit. Si quis autem in hujus modi febre leniter tussit, is neque vehementi siti conflctatur, neque bibere aquam frigidam debet; sed eo modo curandus est, quo in cæteris febribus præcipitur.

At ubi id genus tertianæ est, quod ἡμεμεραιον Medici appellant, magnâ curâ opus est, ne id fallat: habet enim plerumque frequentiores accessiones decessionesque, ut aliud morbi genus videri possit; porrigiturque febris inter horas viginti quatuor & triginta sex; ut, quod idem est, non idem esse videatur. Et magnopere necessarium est, neque dari cibum nisi in eâ remissione quæ vera est; & ubi ea vênit, protinus dari: plurimique sub alterutro curantis errore subito moriuntur: ac, nisi magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguis mitti debet; tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longum ejus spatium sustineat.

Non numquam etiam lentæ febres sine ulla remissione corpus tenent; ac neque cibo neque



ulli remedio locus est. In hoc casu medici cura esse debet, ut morbum mutet: fortasse enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aquâ frigidâ cui oleum sit adjectum, corpus ejus tractandum est, quoniam interdum sic evenit, ut horror oriat, & fiat initium quoddam novi motûs; exque eo, quum magis corpus incaluit, sequatur etiam remissio. In his frictio quoque ex oleo & sale salûbris videtur.

At si diu frigus est, & torpor, & jactatio corporis, non alienum est in ipsâ febre dare mulsi tres aut quattuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilûtum. Intenditur enim sæpe ex eo febris; & major ortus calor simul & priora mala tollit, & spem remissionis, inque ea curationis ostendit.

Neque hercule ista curatio nova est, quâ nunc quidam traditos sibi ægros, qui cautiorebus medicis trahebantur, interdum contrariis remediis sanant. Si quidem apud antiquos quoque ante Herophilum & Erasistratum, maximèque post Hippocratem fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis vestimentis operiebat, ut simul calorem ingentem sitimque excitaret. Deinde, ubi paullum remitti ceperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac si moverat sudorem, explicuisse se ægrum judicabat: si non moverat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus suillam assam & vinum homini dabat: si non liberaverat, decoquebat aquam sale adjecto, eamque bibere cogebat, ut vomendo ventrem purgaret.

Et intra hæc omnis ejus medicina erat : eaque non minùs grata fuit his quos Hippocratis successores non refecerant , quàm nunc est his quos Herophili vel Erasistrati æmuli diu tractos non expelierunt. Neque ideo tamen non est temeraria ista medicîna ; quia plures , si protinus a principiis excipit , interimit. Sed , quum eadem omnibus convenire non possint , ferè , quos ratio non restituit , temeritas adjuvat : ideòque ejus modi medici meliùs alienos ægros quàm suos nutriunt. Sed est circumspecti quoque hominis & novare interdum , & augère morbum , & febres accendere ; quia curationem ubi id quod est , non recipit , potest recipere id quod futurum est.

SECT. VI. Considerandum etiam est , febresne solæ sint , an alia his quoque mala accedant ; id est , num caput doleat , num lingua aspera , num præcordia intensa sint.

1°. Si capitis dolores sunt , rosam cum aceto misceère oportet , ( & in id ingerere ) : deinde habère duo pittacia , quæ latitudinem frontis longitudinemque æquent : ex his invicem alterum in aceto & rosa habère , alterum in fronte ; aut intinctam iisdem lanam succidam imponere. Si acetum offendit , purâ rosâ utendum est : si rosa ipsa lædit , oleo acerbo. Si ista parum juvant , teri potest vel iris arida , vel nuces amaræ , vel quælibet herba ex refrigerantibus : quorum quidlibet ex aceto impostum , dolorem minuit ; sed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus , vel cum rosâ cerussâ , spumâve argenti. Olfacere quoque vel scerpillum , vel anèthum , non aliènum est.

2°. At si in præcordiis inflammatio & dolor est, primò superimponenda sunt cataplasmata reprimentia; ne, si calidiora fuerint, plus eò materiæ concurrat: deinde ubi prima inflammatio remissit, tunc demum ad calida & humida veniendum est; ut ea quæ remanserint, discutiant. Notæ verò inflammationis sunt quattuor, rubor & tumor cum calore & dolore: quo magis erravit Erasistratus, qui febrem nullam sine hac esse dixit. Ergo si sine inflammatione dolor est, nihil imponendum est: hunc enim statim ipsa febris solvit. At si neque inflammatio neque febris, sed tantùm præcordiorum dolor est; protinus calidis & siccis fomentis uti licet.

3°. Si verò lingua sicca est & scabra, detergenda primùm penicillo est ex aquâ calidâ: deinde unguenda mistis inter se rosâ & melle. Mel purgat, rosa reprimat, simulque siccescere non sinit. At si scabra non est sed arida, ubi penicillo detera est, ungi rosâ debet, cui ceræ sit paululum adjectum.

4°. Solet etiam ante febres esse frigus; idque vel molestissimum morbi genus est. Ubi id expectatur, omni potione prohibendus æger est; hæc enim paullo ante data multum malo adjicit: item maturiùs veste multâ tegendus est: admovenda partibus his pro quibus metuimus, sicca & calida, sic ut ne statim vehementissimi calores incipiant, sed paulatim increscant. Perfricandæ quoque eæ partes manibus unctis ex vetere oleo sunt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus. Contenti medici quidam unâ frictione, etiam ex quolibet oleo, sunt.

5°. In harum febrium remissionibus non nulli tres aut quattuor sorbitionis cyathos, etiam nunc manente febre, dant: deinde, eâ bene finitâ, reficiunt stomachum cibo frigido & levi. Ego tum hoc puto tentandum, quum parum cibus semel & post febrem datus prodest.

Sed curiosè prospiciendum est, ne tempus remissionis decipiat: sæpe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rursus intenditur. Itaque ei remissioni credendum est, quæ etiam immoratur, & jactationem fetoremque quemdam oris, quem ὄζυς Græci vocant, minuit. Illud satis convenit, si quotidie pares accessiones sunt, quotidie parvum cibum dandum: si impares, post graviolem, cibum; post leviolem, aquam mulsam.

6°. Horror autem eas ferè febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur; idèoque TUTISSIMÆ sunt, maximèque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora sunt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud rectè datur: incertum est enim quando febris ventura sit: ita fieri potest, ut, si subitò venerit, summa in eo pernicietas sit quod auxilii causa fuit inventum: nihilque aliud fieri potest, quàm ut primis diebus bene abstinenceat æger: deinde, sub decessu febris ejus quæ gravissima est, cibum sumat. At ubi certus circuitus est, faciliùs omnia illa tentantur; quia faciliùs proponere nobis & accessionum & decessionum vices possumus. In his autem, quum veteraverunt, utilis famis non est: primis

tantum modò diebus eâ pugnandum est : deinde dividenda curatio est , & ante horror , tum febris discutienda.

Igitur quum primùm aliquis inhorruit , & ex horrore incaluit , dare ei oportet potui tepidam aquam subsalsam , & vomere eum cogere : nam ferè talis horror ab his oritur quæ biliosa in stomacho resederunt. Idem faciendum est , si proximo quoque circuitu æquè cessit ; sæpe enim sic discutitur : jamque , quod genus febris sit , scire licet. Itaque sub expectatione proximæ accessionis , quæ instare tertia potest , deducendus in balneum est ; dandaque opera , ut per tempus horroris in solio sit. Si ibi quoque senserit , nihilo minùs idem sub expectatione accessionis quartæ faciat : si quidem eo quoque modo sæpe is discutitur.

Si nec balneum quidem profuit , ante accessionem allium edat , aut bibat calidam aquam cura pipere : si quidem ea quoque assumta calorem movent , qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo , quo in frigore præceptum est , ante quàm inhorrescere possit , operiatur , fomentisque protinus calidioribus totum corpus circumdare convenit , maximèque involutis extinctis testis & titionibus.

Si nihilo minùs horror perruperit , multo oleo calefacto inter ipsa vestimenta perfundatur ; cui æquè ex calefacientibus aliquid sit adjectum : adhibeaturque frictio , quantam is sustinêre poterit maximam , maximèque in manibus & cruribus : & spiritum ipse contineat. Neque desistendum

est, etiam si horror redit: sæpe enim pertinacia  
juvantis malum corporis vincit.

Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterum-  
que vomere cogendus est; utendumque eisdem  
est, donec horror finiatur. Sed præter hæc du-  
cenda alvus est, si tardiùs horror quiescet: siqui-  
dem id quoque exonerato corpori prodest. Ultima  
post hæc auxilia sunt, gestatio & ambulatio. Ci-  
bus autem in ejus modi morbis maximè dandus  
est, qui mollem alvum præstet: caro glutinosa:  
vinum quum dabitur, austèrum.

Hæc ad omnes circuitus febrium pertinent: dis-  
cernendæ tamen singulæ sunt, sicut rationem  
habent dissimilem.

1°. Si quotidiana est, triduo primo magnopere  
abstinere oportet; tum cibis altero quoque die uti.  
Si res inveteraverit, post febrem experiri balneum  
& vinum; magisque, si horrore sublato hæc  
supereft.

2°. Si verò tertiana quæ ex toto intermittit,  
aut quartana est, mediis diebus, & ambulationi-  
bus uti oportet aliisque exercitationibus & unctio-  
nibus. Quidam ex antiquioribus medicis, Cleo-  
phantus, in hoc genere morborum, multo ante  
accessionem, caput ægri multâ calidâ aquâ per-  
fundebat, deinde vinum dabat. Quod, quamvis  
pleraque ejus viri præcepta securus est Asclepiades,  
rectè tamen præteriit: est enim anceps.

Ipse, si tertiana febris est, tertio die post ac-  
cessionem dicit alvum duci oportere: quinto,  
post horrorem vomitum elicere; deinde post fe-  
brem, sicut illi mos erat, adhuc calidis dare ci-

bum & vinum : sexto die in lectulo detinere : sic enim fore , ne septimo die febris accedat. Id saepe fieri posse veri simile est : tutius tamen est , hoc ipso ordine tria remedia , vomitus , alvi ductio- nis , vini potus , per triduum , id est die tertio & quinto & septimo tentare : nec vinum nisi post accessionem diei septimi bibere.

Si vero primis diebus discussus morbus non est , inciditque in vetustatem , quo die febris exspectabitur , in lectulo se contineat ; post febrem perfricetur ; tum , cibo assumpto , bibat aquam : postero die , quo ( cibo ) vacat , ab exercitatione unctio- neque , aqua tantum contentus , conquiescat. Et id quidem optimum est : si vero imbecillitas urgebit , & post febrem vinum , & medio die paulum cibi debeat assumere.

3<sup>o</sup>. Eadem in quartana facienda sunt : sed quum hæc tardè admodum finiatur , nisi primis diebus discussa est , diligentius ab initio præci- piendum est , quid in ea debeat fieri.

Igitur si cui cum horrore febris accessit , eaque desiit , eodem die & postero tertioque continere se debet , & aquam tantum modò calidam primo die post febrem sumere ; biduo proximo , quantum fieri potest , ne hanc quidem : quarto die , si cum horrore febris revertitur , vomere , sicut ante præceptum est : deinde post febrem modicum cibum sumere , vini quadrantem. Postero tertioque die abstinere ; aqua tantum modò calidâ , si sitis est , assumtâ. Septimo die balneo frigus prævenire , absti- nere , continere se debet , & aqua tantum modò ca- lidâ , si sitiet , uti : ac tum ita nono die balneo fri-

gus prævenire, & si febris redierit, ducere alvum: ubi ex eo corpus conquieverit, inunctione vehementer perfricari, eodem modo sumere cibum & vinum: biduo proximo se abstinere; frictione servatâ. Decimo tertio die rursus balneum experiri: & si postea febris accessit, æquè perfricari, vinum copiosius bibere. Ac sic proximum est ut quies tot dierum & abstinencia cum cæteris quæ præcipiuntur, febrem tollant.

Si verò nihilo minùs remanet, aliud ex toto sequendum est curationis genus; idque agendum, ut, quod diu sustinendum est, corpus facillè sustineat. Quo minùs etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam alvum, deinde abstinendum usque in septimum diem dixit. Quod ut sustinere aliquis possit, tamen etiam febre liberatus vix refectioni valebit: adeò, si febris sæpius accesserit, concidet. Igitur, si tertio decimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque post eam tentandum erit; nisi interdum jam horrore discusso. Horror ipse per eadem quæ supra præscripta sunt, expugnandus: deinde post febrem oportebit ungi, & vehementer perfricari; cibum & validum & fortiter assumere; vino uti, quantum libebit: postero die, quum satis quieverit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter; cibum capere sine vino, tertio die abstinere.

Quo die verò febrem expectabit, ante surgere & exerceri, dareque operam oportet, ut in ipsam exercitationem tempus febris incurrat: sic enim sæpe illa discutitur: at, si in opere occupavit,



tum demum se recipere. In ejus modi valetudine  
medicamenta sunt oleum, frictio, exercitatio,  
cibus, vinum. Si venter adstrictus est, solven-  
dus est.

Sed hæc facilè validiores faciunt: sin imbecil-  
litas occupavit, pro exercitatione gestatio est: si  
ne hanc quidem sustinet, adhibenda tamen fri-  
ctio est. Si hæc quoque vehemens onerat, intra  
quîetem & unctiorem & cibum consistendum  
est: dandaque opera est, ne qua cruditas in quo-  
tidianam id malum vertat. Nam quartana nemî-  
nem jugular: sed, si ex eâ facta quotidiana est,  
in malis æger est: quod tamen, nisi culpâ vel  
ægri vel curantis, numquam fit.

4°. At si duæ quartanæ sunt, neque hæc quas  
proposui, exercitationes adhiberi possunt; aut ex  
roto quiescere opus est, aut, si id difficile est,  
leniter ambulare, hinc considere, diligenter in-  
volutis pedibus & capite. Quoties febris accessit &  
desiit, cibum modicum sumere & vinum; reliquo  
tempore, nisi imbecillitas urget, abstinere.

At si duæ febres pæne junguntur, post utram-  
que cibum sumere: deinde vacuo tempore &  
moveri aliquantum, & post unctiorem cibo uti.  
Quum verò vetus quartana rarè nisi vere sol-  
vatur; utique eo tempore attendendum est, ne  
quid fiat, quod valetudinem impediatur. Prodest  
quoque in vetere quartanâ, mutare subinde victûs  
genus, a vino ad aquam, ab aqua ad vinum, a  
lenibus cibus ad acres, ab acris ad lenes tran-  
sire: esse radicem, deinde vomere, jureve pulli  
gallinacci ventrem resolvere: oleo ad frictions.

adjicere calefacientia, ante accessionem sorbère vel acetii cyathos duos, vel unum sinapis cum tribus Græci vini salsi, vel mista paribus portionibus & in aqua diluta, piper, castoreum, laser, myrrham. Per hæc enim similiaque corpus agitandum est, ut moveatur ex eo statu quo detinetur.

Si febris quævit, diu meminisse ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, lassitudinem: faciliè enim revertitur, nisi a sano quoque aliquamdiu timetur.

At si ex quartanâ quotidiana facta est, quum id vitio inciderit, per biduum abstinere oportet, vespere frictione uti, & aquam tantum modò potui dare: tertio die sæpe fit, ne febris addat. Sed sive id fit, sive non fit, cibus post accessionis tempus est dandus: & si manet, per biduum abinentiâ, quanta maxima imperari corpori potest, & frictione quotidie utendum est.

SECT. VII. Et febrium quidem curatio exposita est; supersunt verò alii corporis affectus qui huic superveniunt, ex quibus eos qui certis partibus assignari non possunt, protinus jungam. Incipiam ab insania, primamque hujus ipsius partem aggrediar, quæ & acuta & cum febre est: Græci *φρενίτιν* appellant.

I. Illud ante omnia scire oportet, interdum in accessione ægros desipere & loqui aliena. Quod non leve quidem est, neque incidere potest nisi in febre vehementi: non tamen æquè pestiferum est; nam plerumque breve esse consuevit, levatoque accessionis impetu, protinus mens redit.

Neque id genus morbi remedium aliud desiderat, quam quod in curandâ febre præceptum est.

Phrenitis verò tum demum est, quum continua dementia esse incipit; aut quum æger, quamvis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit: perfecta est ubi mens illis imaginibus addicta est. Ejus autem plura genera sunt: siquidem ex phreniticis alii hilares, alii tristes sunt: alii facilius continentur & intra verba desipiunt, alii insurgunt & violenter quædam manu faciunt; atque ex his ipsis alii nihil nisi impetu peccant, alii etiam artes adhibent; summamque speciem sanitatis in captandis malorum operum occasionibus præbent; sed exitu deprehenduntur.

Ex his autem eos qui intra verba desipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare asperioribus coercitionibus supervacuum est: eos verò qui violentius se gerunt, vincire convenit; ne vel sibi vel alteri noceant. Neque credendum est, si vincus aliquis, dum levare vinculis cupit, sanum jam se fingat, quamvis prudenter & miserabiliter loquatur; quoniam is dolus insanientis est.

Ferè verò Antiqui tales ægros in tenebris habebant, eo quod illis contrarium esset exterreri; & ad quietem animi tenebras ipsas conferre aliquid judicabant: ac Asclepiades, tamquam ipsis tenebris terrentibus, in lumine habendos eos dixit. Neutrum tamen perpetuum est: alium enim lux, alium tenebræ magis turbant; reperiunturque, in quibus nullum discrimen deprehendi vel hoc vel illo modo possit. Optimum itaque est utrumque experiri; & habere eum qui tenebras horret, in

Luce; cum qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale discrimen est, æger, si vires habet, loco lucido; si non habet, obscuro continendus est.

Remedia verò adhibere, ubi maximè furor urget, supervacuum est; simul enim febris quoque increscit: tum itaque nihil nisi continendus æger est: ubi verò res patitur, festinanter subveniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti, ac si trucidentur: hanc rationem secutus, quod neque insania esset, nisi cum febre intentâ; neque sanguis nisi in remissione ejus rectè mitteretur. Ipse in his somnum multâ frictione quæsiuit: sed quum & intentio febris somnum impediat, & frictio non nisi in remissione ejus utilis sit; hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, alias omittenda. Et continuata quoque febris habet tempora quibus, etsi non remittit, non tamen crescit: estque hoc, ut non optimum, sic satis tamen secundum remediis tempus. Quod si vires ægri patiuntur, sanguis quoque mitti debet.

Nec minùs dubitari potest an alvus ducenda sit. Tum, interposito die, convenit caput ad cutem radere; deinde aquâ fovère in qua verbena aliquæ decoctæ sint ex reprimentibus; aut priùs fovère, deinde tondère, & iterum fovère; ac novissimè rosâ caput naresque implère. Offerre etiam naribus rutam ex aceto contritam, & movère sternutamenta medicamentis ad id efficacibus. Quæ tamen facienda sunt in his quibus vires non desunt: si verò imbecillitas est; rosâ tantum

caput, adjecto serpyllo similive aliquo, madefaciendum est. Utiles etiam in quibuscumque viribus herbæ duæ sunt, solanum & muralis, sic ut simul ex utraque suceo expresso, caput impleatur. Quum se febris remiserit, frictione utendum est, parcius tamen in his qui nimis hilares, quàm in his qui nimis tristes sunt.

Adversus omnium autem sic insanientium animos gerere se pro cuiusque naturâ necessarium est. Quorundam enim vani metus levandi sunt; sicut in homine prædivite famem timente incidit, cui subinde falsæ hereditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda est; sicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempestivus risus objur-gatione & minis prohibendus est: quorundam discutiendæ tristes cogitationes: ad quod symphoniæ & cymbala strepitusque proficiunt. Sæpius tamen assentiendum quàm repugnandum est: paulatimque & non evidenter, ab his quæ stultè dicuntur, ad meliora mens abducenda. Interdum etiam elicienda ipsius attentio, ut fit in hominibus studiosis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, si delectantur; aut perperam, si id ipsum eos offendit: emendando enim advertere animum incipiunt. Quin etiam recitare, si qua meminèrunt, cogendi sunt. Ad cibum quoque quosdam non desiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocaverunt.

Omnibus verò sic affectis somnus & difficilis & præcipuè necessarius est: SUB HOC enim plerique sanescunt. Prodest ad id, atque etiam ad

mentem ipsam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilo minus vigilant, quidam somnum moliuntur potui dando aquam, in qua papaver aut hyoscyamus decocta sint; alii mandragoræ mala pulvino subjiciunt, alii vel amômum vel sycamini lacrimam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio. Sed quum Græci morum *συχάμινον* appellant, mori verò nulla lacrima est, sic significatur lacrima arboris in Ægypto nascentis, quam ibi *συχόβορον* appellant. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua cum spongia os & caput subinde foveant.

Asclepiades ea supervacua esse dixit, quoniam in lethargum sæpe converterent: præcepit autem ut primo die a cibo, potione, somno abstineretur: vespere ei daretur potui aqua; tum frictio admo- veretur lenis, ita ut ne manum quidem, qui fricaret, vehementer imprimeret: postero deinde die, iisdem omnibus factis, vespere ei daretur sorbitio ex aqua, rursusque frictio adhiberetur: per hanc enim nos consecuturos, ut somnus accedat. Id interdum fit, & quidem ad eam ut, illo confitente, nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed si sic somnus non accessit, tum de- mum illis medicamentis arcessendus est; habitâ scilicet eadem moderatione quæ hîc quoque ne- cessaria est; ne quem obdormire volumus, exci- tare postea non possimus. Confert etiam aliquid ad somnum silanus juxta cadens, vel gestatio post cibum & noctu, maximèque lecti suspensi motus.

Neque alienum est, si neque sanguis ante missus

est, neque mens constat, neque somnus accedit, occipitio inciso cucurbitulam admovère; quæ quia levat morbum, potest somnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda est: nam neque æger est implendus, ne insaniat; neque jejunió utique vexandus est, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus est autem cibo infirmo, maximéque sorbitione & potione aquæ mulsæ, cujus ternos cyathos hieme, æstate verò quattuor dedisse satis est.

Alterum genus insanix est quod spatium longius recipit, quia ferè sine febre incipit, leves deinde febriculas excitat: ea consistit in tristitiâ quam videtur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio sanguinis est: si quid hanc prohibet, prima est abstinentia, secunda per album veratrum vomitumque purgatio: post utrumlibet adhibenda bis die frictio est: si magis valet, frequens etiam exercitatio: in jejuno vomitus. Cibus sine vino dandus ex mediâ materiâ est: quam quoties posuero, scire licet etiam ex infirmisimâ dari posse, dum nè eâ solâ quis utatur: valentissimam tantum modò esse removendam.

Præter hæc, servanda alvus est quàm tenerri-  
ma: removendi terrores, & potiùs bona spes affe-  
renda: quærenda delectatio ex fabulis ludisque,  
quibus maximè capi sanus assueverat: laudanda,  
si qua sunt, ipsius opera, & ante oculos ejus ponenda: leviter objurganda vana tristitia: subinde ad-  
monendus, in his ipsis rebus quæ sollicitant, cur  
non potiùs lætitiæ quàm sollicitudinis causa sit.  
Si febris quoque accessit, ea sicut aliæ febres cu-  
randa est.

Tertium insaniam genus est ex his longissimum; admodum ut vitam ipsam non impediatur: quod robusti corporis esse consuevit. Hujus autem species duae sunt: nam quidam imaginibus, non mente falluntur; quales insanientem Aiacem vel Orestem percepisse poetarum fabulae ferunt: quidam animo desipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum est, tristes an hilares sint. In tristitia nigrum veratrum dejectionis causa, in hilaritate album ad vomitum excitandum, dari debet: idque, si in portione non accipit, panem adjiciendum est, quod facilius fallat: nam si bene se purgaverit, ex magna parte morbum levabit. Ergo, etiam si semel datum veratrum parum profecerit, interposito tempore, iterum dari debet. Neque ignorare oportet, LEVIOREM esse morbum cum risu quam serio insanientium. Illud quoque perpetuum est in omnibus morbis, UBI AB inferiore parte purgandus aliquis est, ventrem ejus ante solvendum esse; ubi a superiore, comprimendum.

Si vero consilium insanientem fallit, tormentis quibusdam optime curatur. Ubi perperam aliquid dixit aut fecit, fame, vinculis, plagis coercendus est. Cogendus est & attendere, & ediscere aliquid, & meminisse: sic enim fiet, ut paullatim metu cogatur considerare quid faciat. Subito etiam terreri & expavescere in hoc morbo prodest; & fere quicquid animum vehementer perturbat. Potest enim quaedam fieri mutatio, quam ab eo statu mens in quo fuerat, abducta est. Interest etiam, si ipse sine causa subinde rideat, an maestus demissusque sit: nam dementis hilaritas



terroribus his de quibus supra dixi, melius curatur. Si nimia tristitia est, prodest lenis, sed multa, bis die frictio: item super caput aqua frigida infusa, demissumque corpus in aquam & oleum.

Illa communia sunt, insanientes vehementer exerceri debere, multâ frictione uti; neque pinguem carnem neque vinum assumere; cibis uti post purgationem, ex media materia quàm levissimis; non oportere esse vel solos, vel inter ignotos, vel inter eos quos aut contemnant aut negligant; mutare debere regiones, &, si mens redit, annuâ peregrinatione esse iactandos.

Rarò, sed aliquando tamen, ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium specie simile simili victûs genere curandum est: præter quàm quod in hoc insanîæ genere solo rectè vinum datur.

SECT. VIII. His morbis præcipuè contrarium est id genus, quod καρδιακόν a Græcis nominatur; quamvis sæpe ad eum phrenitici transeunt: siquidem mens in illis labat, in hoc verò constat. Id autem nihil aliud est, quàm nimia imbecillitas corporis quod, stomacho languente, immodico sudore digeritur: licetque protinus scire id esse, tibi venarum exigui imbecillique pulsus sunt; sudor autem supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & cervicibus, atque etiam ex capite prorumpit, pedibus tantum modò & cruribus siccoribus atque frigentibus. Acuti id morbi genus est.

Curatio prima est, supra præcordia imponere quæ reprimant, cataplasmata: secunda sudorem prohibere. Id præstat acerbum oleum, vel melinum  
aur

vel myrteum : quorum aliquo corpus leniter perungendum ; ceratumque ex aliquo horum tum imponendum est. Si sudor vincit, delinendus homo est vel gypso, vel argenti spumâ, vel Cimoliâ cretâ ; vel subinde horum pulvere respersendus. Idem præstat pulvis ex contritis aridis myrti vel rubi foliis, aut ex aulteri & boni vini aridâ facce : pluraque similia sunt, quæ si desunt, satis utilis est quilibet ex via pulvis injectus. Super hæc verò, quo minùs corpus insudet, levi veste debet esse contactus, positusque loco non calido, fenestris patentibus sic ut perflatus quoque aliquis accedat.

Tertium auxilium est imbecillitati jacentis cibo vinoque succurrere. Cibus non multus quidem, sed sæpe tamen nocte ac die dandus est ; ut nutriat, neque oneret. Is esse debet ex infirmissimâ materiâ, & stomacho aptus : nisi si necesse est, ad vinum festinare non oportet. Si verendum est ne æger deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipsum austèrum quidem, sed tamen tenue, mèrâcum, eligendum, subinde & liberaliter dandum est ; adjunctâ polentâ, si modò is parum cibi assumit : idque vinum esse debet neque nullarum virium, neque ingentium : rectèque totâ die ac nocte duas vel tres heminas æger bibet ; si vastius corpus est, vel plus etiam ; si cibum non accipit, perunctum perfundere aquâ frigidâ ante convenit, & tum dare.

Quod si stomachus, resolutus parum continet, & ante cibum & post eum sponte vomere oportet ; rursusque post vomitum cibum sumere. Si ne is quidem manserit, sorbère vini cyathum, inter-

positâque horâ, sumere alterum. Si id quoque stomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis superillinendum est; qui, ubi inaruerunt, efficiunt ut vinum in stomacho contineatur, exque eo tori corpori calor, venisque vis redeat.

Ultimum auxilium est, in alyum prisanae vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere, siquidem id quoque vires tuetur. Neque alienum est naribus quoque æstuantis admovère quod reficiat, ut est rosa & vinum: &, si qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fovère: per quæ si consequi potuerimus ut & sudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit jam tempus ipsum esse præsidio. Ubi is esse in tuto videtur, verendum tamen est, ut ne in eandem imbecillitatem citò recidat: itaque, vino tantùm remoto, quotidie validiorem cibum debet assumere, donec satis virium corpori redeat.

SECT. VII. Alter quoque morbus est aliter phrenitico contrarius. In illo difficilius somnus, prompta ad omnem audaciam mens est; in hoc marcor & inexpugnabilis pæne dormiendi necessitas: λυταρρον Græci nominant. Id quoque genus acutum est, &, nisi succurritur, celeriter jugulat.

Proinde ex eo ægros quidam excitare nituntur, admotis his per quæ sternutamenta evocantur, & his quæ odorem fœdum movent, qualis est pix usta, lana succida, piper, veratrum, castoreum, acêtum, allium, cepa. Juxta etiam galbanum incendunt, pilos aut cornu cervinum; si non est, quodlibet aliud: hæc enim quum comburuntur, odorem fœdum movent.

Tharrias verò quidam accessionis esse id malum dixit, levari que, quum ea decessit: itaque eos qui subinde excitantur, sine usu malè habère. Interest autem, in decessione expergiscatur æger, an, quum febris levetur, an, levatâ quoque eâ, somnus urgeat. Nam si expergiscitur, adhibère ei ut sopito, supervacuum est: neque enim vigilando melior fit; sed per se, si melior est, vigilat. Si verò continens ei somnus est, utique excitandus est; sed his temporibus quibus febris levissima est, ut excernat aliquid & sumat: excitat autem validissimè repente aqua superinfusa. Post remissionem itaque, perunctum oleo multo totum corpus, tribus aut quattuor amphoris totum per caput perfundendum est. Sed hoc utemur, si æqualis ægro spiritus erit, si mollia præcordia: sin aliter hæc erunt, ea potiora quæ supra comprehensa sunt. Et, quod ad somnum quidem pertinet, commodissima hæc ratio est.

Medendi autem causâ caput radendum; deinde poscâ fovendum est, in qua laurus aut ruta decocta sit. Altero verò die imponendum castoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut edera cum rosâ & aceto: præcipuè que proficit, & ad excitandum hominem naribus admotum, & ad morbum ipsum depellendum capiti frontive impositum sinapi. Gestatio etiam in hoc morbo prodest: maximè que opportunè cibus datus, id est in remissione, quanta maxima inveniri poterit. Aptissima autem sorbitio est, donec morbus decrescere incipiat: si autem quotidie gravis accessio est hæc quotidie detur: si alternis, post graviorem,

sorbitio; post leviolem mulsa aqua. Vinum quoque cum tempestivo cibo datum non mediocriter adjuvat.

Quod si post longas febres ejus modi torpor accessit, cætera eadem servanda sunt: ante accessionem autem tribus quattuorve horis, si venter adstrictus est, dandum est castoreum cum scammonea; si non est, per se ipsum castoreum cum aqua dandum est. Si præcordia mollia sunt, cibis utendum est plenioribus; si dura, in iisdem sorbitionibus subsistendum; imponendumque præcordiis quod simul & reprimat & emolliat.

SECT. VIII. Hydrops is quidem acûtus est morbus: longus verò fieri potest eorum quos aqua intercutem malè habet, nisi primis diebus discussus est: *Ἰδρωπα* Græci vocant. Atque ejus tres species sunt. Nam modò, ventre vehementer intento, creber intus ex motu spiritûs sonus est: modò corpus inæquale est, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus: modò intus in uterum aqua contrahitur; & moto corpore, ita movetur, ut impetus ejus conspici possit. Primum *τυμπανίτην*: secundum *λευκοδερματίαν* vel *ὑποσάρκιναν*; tertium *ἀσπίτην* Græci nominarunt. Communis tamen omnium est humoris nimia abundantia, ob quam ne ulcera quidem in his ægris facilè sanescunt. Sæpe verò hoc malum per se incipit: sæpe alteri vetusto morbo maximèque quartanæ supervenit.

Faciliùs in servis quàm in liberis tollitur: quia, quum desideret famem, sitim, mille alia rædia longamque patientiam, promptiùs iis succurritur qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis liber-

tas est. Sed ne hi quidem qui sub alio sunt, si ex toto sibi temperare non possunt, ad salutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus, Chryssippi discipulus, apud Antigonum regem, amicum quemdam ejus, notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum, negavit posse sanari: quumque alter medicus Epirotes Philippus se sanaturum polliceretur; respondit illum ad morbum ægri respicere, se ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim quum summâ diligentiam non medici tantum modò, sed etiam regis custodiretur, tamen malagmata sua devorando, bibendoque suam urinam, in exitium sese præcipitavit.

Inter initia tamen non difficillima curatio est, si imperata sunt corpori quies, sitis, inedia: at si malum inveteraverit, non sine magnâ molestiâ discutitur. Metrodorum tamen Epicuri discipulum referunt, quum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo ferret necessariam sitim, ubi diu abstinuerat, solitum bibere, deinde evomere. Quod si redditur quicquid receptum est, multum tædio demit: si a stomacho retentum est, morbum auget; ideoque in quolibet tentandum non est.

Sed si febris quoque est, hæc in primis submovenda est per eas rationes, per quas huic succurrere posse propositum est. Si sine febre æger est, tum demum ad ea veniendum est, quæ ipsi morbo mederi solent. Atque hic quoque, quæcumque species est, si nondum nimis occupavit, iisdem auxiliis opus est. Multum ambulandum, currendum aliquid est, & superiores maximè partes sic perfricandæ, ut spiritum ipse contineat. Evocandus

est sudor non per exercitationem tantum, sed etiam in arenâ calida vel laconico, vel clibano similibusque aliis: maximè quoque utiles sunt naturales & siccæ sudationes; quales super Baias habemus in myrtëtis. Balneum atque omnis humor alienus est. Jejuno rectè cataportia dantur, facta ex duabus absinthii, myrrhæ tertiâ parte.

Cibus esse debet ex mediâ quidem materiâ, sed tamen generis durioris: potio non ultra danda est, quàm ut vitam sustineat; optimaque est quæ urinam movet: sed id ipsum moliri cibo melius est quàm medicamento. Si tamen res coget, ex his aliquid quæ id præstent, erit decoquendum; eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere, iris, nardum, crocum, cinnamômum, cassia, myrrha, balsamum, galbanum, ladanum, œnanthe, panâces, cardamômum, ebenus, cupressi semen, uva taminia quam *σαπίδα ἀγρια* Græci nominant, abrotinum, rosæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, styrax, costum; junci quadrati & rotundi flos; illum *κρίσινον*, hunc *σχόνιον* Græci vocant: quæ quoties posuero, non quæ hîc nascuntur, sed quæ inter aromata afferuntur, significabo. Primò tamen quæ lenissima ex his sunt, id est, rosæ folia vel nardi spica, tentanda sunt. Vinum quoque utile est & lene & austèrum, sed quàm tenuissimum.

Commodum est etiam lino quotidie ventrem metiri, & quâ comprehendit alvum, notam imponere: posteroque die videre, plenius corpus sit an extenuatum: id enim quod extenuatum, me-

dicinam sentit. Neque alienum est metiri & positionem ejus, & urinam: nam si plus humoris excernitur quàm assumitur, ita demum secundæ valetudinis spes est. Asclepiades in eo qui ex quartanâ in hydrôpa deciderat, se abstinentiâ bidui & frictione usum; tertio die, jam & febre & aquâ liberato cibum & vinum dedisse, memoriæ prodidit.

Haftenus communiter de omni specie præcipi potest: si vehementius malum est, diducenda ratio curandi est.

Ergo si inflatio, & ex eâ dolor creber est, utilis quotidianus, aut altero quoque die post cibum, vomitus est: fomentis siccis calidisque utendum est. Si per hæc dolor non finitur, necessariae sunt sine ferro cucurbitulæ: si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis est, & tum his utendum.

Ultimum auxilium est, si cucurbitulæ nihil profuerunt, per alvum infundere copiosam aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter quaterque opus est uti frictione vehementi, cum oleo & quibusdam calefacientibus: sed in hac frictione a ventre abstinendum est: imponendum verò in eum crebrius sinâpi, donec cutem erodat; feramentisque candentibus pluribus locis venter exulcerandus est, & servanda ulcera diutius. Utiliter etiam scillâ coctâ delinitur cutis; sed diu post has inflationes abstinendum est ab omnibus inflantibus.

At si id vitium est, cui *λευκοπνευματία* nomen est, eas partes quæ tument, subjicere soli oportet; sed non nimium, ne febricula incendatur: si



is vehementior est, caput velandum est, utendumque frictione, madefactis tantum manibus aquâ cui sal & nitrum & olei paululum sit adjectum; sic ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus sit: idque, si vires patiuntur, ante meridiem totâ horâ, post meridiem semihorâ, fieri oportet. Utilia sunt etiam cataplasmata quæ reprimunt; maximèque, si corpora teneriora sunt. Incidendum quoque super talum, quattuor ferè digitis, ex parte interiore est, quâ per aliquot dies frequens humor feratur, atque ipsos tumores incidere altis plagis oportet; concutiendumquoque corpus est multâ gestatione, atque ubi inductæ vulneribus cicatrices sunt, adjiciendum exercitationibus est & cibus, donec corpus ad pristinum habitum revertatur.

Cibus valens esse debet & glutinosus, maximèque caro. Vinum, si per stomachum licet, dulcius: sed ita ut in vicem biduo triduoque, modò id bibatur. Prodest etiam lactucæ marinæ, quæ grandis juxta mare nascitur, semen cum aquâ potui datum. Quod si valens est qui id accipit, ei scilla cocta simul super ventrem delinitur: auctoresque multi sunt inflatis vesicis pulsandos tumores esse.

Si verò id merbi genus est, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, sed magis modicè, oportet; malagma quod digerat, impositum habere; idque ipsum, superimposito triplici panno, fasciâ non nimium tamen vehementer adstringere: (quod a Tharria profectum, servatum esse a pluribus video.) Si jecur aut liënem affectum

esse manifestum est, ficum pinguem contusam, adjecto melle, superponere: si per talia auxilia venter non siccat, sed humor nihilo minus abundat, celeriore viâ succurrere, ut is per ventrem ipsum emittatur.

Neque ignoro Erasistrato displicuisse hanc curandi viam; morbum enim hunc jocineris putavit: ideòque antea illud esse sanandum; frustraque aquam emitti, quæ, vitiato illo, subinde renascatur. Sed primùm non hujus visceris unius hoc vitium est: nam & splène affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde ut inde ceperit, tamen aqua, nisi emittitur, quæ contra naturam ibi substitit, & jocinori & cæteris interioribus partibus nocet. Convenitque corpus nihilo minus esse curandum: neque enim sanat emissus humor, sed medicinæ locum facit quam intus inclusus impedit.

Ac ne illud quidem in controversiam venit, quin non omnes in hoc morbo sic curari possint; sed juvenes robusti, qui vel ex toto carent febre, vel certè satis liberales intermissiones habent. Nam quorum stomachus corruptus est, quive ex atrabile huc decidèrunt, quive malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non sunt.

Cibus autem, quo die primùm humor emissus est, supervacuis est, nisi si vires desunt. Insequentibus diebus, & his vinum meracius quidem, sed non ita multum dari debet, paulatimque revocandus æger est ad exercitationes, frictions, solem, sudationes, fatigationes & idoneos cibos, donec ex toto convalescat. Balneum

rarum res amar, & frequentiore in jejuno vomitum. Si æstas est, in mari natate commodum est. Ubi convaluit aliquis, diu tamen aliènus ei Veneris usus est.

SECT. IX. Diutius sæpe & periculosius tabes eos malè habet quos invasit: atque hujus quoque plures species sunt.

Una est, quâ corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis verò in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; & nisi occurritur, tollit: ἀτροφίαν hanc Græci nominant. Ea duabus ferè de causis incidere consuevit: aut enim nimio timore aliquis cibi minùs, aut aviditate nimiam plus quàm debet, assumit: ita vel quod deest, infirmat; vel quod superat, corrumpitur.

Altera species est quam Græci καχεξίαν appellant, ubi malus corporis habitus est; ideòque omnia alimenta corrumpuntur. Quod ferè fit, quum longo morbo viciata corpora, etiam si illo vacant, refectioem tamen non accipiunt; aut quum malis medicamentis corpus affectum est; aut quum diu necessaria defuerunt; aut quum inusitados & inutiles cibos aliquis assumsit, aliquidve simile incidit. Huic præter tabem illud quoque non numquam accidere solet, ut per assiduas pustulas aut ulcera summa cutis exasperetur, vel aliqua corporis partes intumescant.

Tertia est longèque periculosissima species quam Græci ἐδίον nominaverunt. Oritur ferè a capite, inde in pulmonem destillat: huic exulceratio accedit, & febricula lenis fit; quæ etiam quum

quævit, tamen repetit. In eâ quoque frequenter tussis est, & pus excreatur; interdum cruentum aliquid. *QUICQUID* excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est: itaque qui de morbo dubitant, hac notâ utuntur.

Quum hæc genera tabis sint, animadvertere primùm oportet, quid sit in quo laboratur: deinde, si tantùm non ali corpus appâret, causam ejus attendere; & si cibi minus assumsit aliquis quàm debuit, adjicere oportet; sed paulatim, ne si is corpus insuetum subitâ multitudine oneraverit, stomachus gravetur, & concoctionem impediatur. Si verò plus justo quis assumere solitus est, abstinere uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad justum modum perveniat. Præter hæc convenit ambulare locis quàm maximè frigidis, sole vitato: per manus quoque exerceri. Si infirmior est, gestari, ungi, perfricari, si potest, maximè per se ipsum sæpius eodem die, & ante cibum, & post eum; sic ut interdum oleo quædam adjiciantur calefacientia, donec insudet.

Prodest quoque in jejuno prætereundere per multas partes cutem & attrahere, ut relaxetur; aut, impositâ resinâ & abductâ, subinde tumefacere. Utile est etiam interdum balneum, sed post cibum exiguum. Atque in ipso solio rectè cibi aliquid assumitur: aut si sine hoc frictio fuit, post eam protinus. Cibi verò esse debent ex his qui facilè concoquantur, maximèque alunt. Ergo vini quoque, sed austèri, necessarius usus est; movenda urîna.

At si malus habitus corporis est, primum abstinentum est; deinde alvus ducenda; tum paulatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, frictionibus. Utilius his frequens balneum est, sed jejunis; etiam usque ad sudorem. Cibis verò opus est copiosis, variis, boni succi, quique etiam minùs facillè corrumpantur, vino austéro. Si nihil reliqua proficiunt, sanguis mittendus est; sed paulatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo ut cætera quoque eodem modo servantur.

Quod si mali plus est, & vera phthisis est, inter initia protinus occurrere necessarium est: neque enim facillè hic morbus, quum inveteravit, evincitur. Opus est, si vires patiuntur, longâ navigatione, cæli mutatione, sic ut densius quàm id est ex quo discedit æger, petatur: ideóque aptissimè Alexandria ex Italia itur: feréque id posse inter principia corpus pati debet, QUUM HIC MORBUS atate firmissimâ maximè oriatur, id est ab anno duodevicesimo usque ad annum quintum & tricesimum. Si id imbecillitas non sinit, nave tamen, sed non longè, vectari commodissimum est. Sin navigationem aliqua res prohibet, lætica vel alio modo corpus dimovendum est: tum a negotiis abstinentum est, omnibusque rebus quæ sollicitare animum possunt: somno indulgendum: cavendæ destillationes, ne, si quid cura levarit, exasperent; & ob id vitanda cruditas, simulque & sol & frigus: os obtegendum; fauces velandæ; tussicula suis remediis finiendæ: & quàm diu quidem febricula incursat, huic interdum absti-

nentia, interdum etiam tempestivis cibis medendum; eoque tempore bibenda aqua. LAC quoque, quod in capitis doloribus & in acutis febribus, & per eas facta nimia siti, ac, sive praecordia tument, sive biliosa urina est, sive sanguis fluxit, pro veneno est; in phthisi tamen, sicut in omnibus longis difficilibusque febriculis, recte dari potest.

Quod si febris aut nondum incursat, aut jam remisit, decurrendum est ad modicas exercitationes, maximeque ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer, ut allium, porrum, idque ipsum ex aceto, vel ex eodem intubus, ocimum, lactuca: deinde lenis sorbitio ex prisana vel ex alica vel ex amylo, lacte adjecto. Oryza quoque, & si nihil aliud est, far idem praestat. Tum in vicem modo his cibus, modo illis utendum est; adjiciendaque quaedam ex media materia, praecipue vero ex prima cerebellum vel pisciculus, & his similia. Farina etiam cum sevo ovillo caprinove mista, deinde incocta, pro medicamento est. Vinum assumi debet leve, austereum.

Haecenus non magna mole pugnatur. Si vehementior noxa est, ac neque febricula neque tussis quiescit, tenuarique corpus apparet, validioribus auxiliis opus est. Exulcerandum est ferro candenti, uno loco sub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item sub imis ossibus scapularum quas ἀμοσπλάγας Graeci vocant, sic ut ne sanescere sinas ulcera, nisi tussi finita: cui per se quoque medendum esse manifestum est. Tunc

ter quaterque die vehementer extremæ partes perfricandæ sunt: thorax leni manu pertractandus; post cibum intermittenda hora: & tum perfricanda crura brachiaque. Interpositis denis diebus, demittendus æger in solium est, in quo sit aqua calida & oleum. Cæteris diebus bibenda aqua: tum vinum, si tussis non est, potui frigidum dandum: si verò est, egelidum. Utile est etiam in remissionibus quotidie cibos dari: frictiones gestationesque similiter adhiberi: itemque acria quarto aut quinto die assumere, interdum herbam sanguinalem ex aceto vel plantaginem esse.

Medicamentum est etiam vel plantaginis succus per se, vel marrubium ex melle incoctum; ita ut illius cyathus sorbeatur, hujus cochlear plenum paulatim delingatur, vel inter se mista; & incocta resinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus sunt victus, vehiculum, & navis, & sorbitio. ALVUS CITA utique vitanda est. Vomitus in hoc morbo frequens perniciosus est, maximeque sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit, ad-jicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipse se, suppresso spiritu, perfricare; diu abstinere a vino, balneo, Venere.

Suppurationes autem, quæ in aliqua interiore parte oriuntur, ubi notæ fuerint, primùm id agere oportet per ea cataplasmatà quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat: deinde si hæc victa sunt, ut per ea malagnata quæ digerunt, dissipetur. Quod si consecuti non sumus, sequitur ut

cyocetur ; deinde , ut maturescat : omnis tunc vomica finis est , ut rumpatur : indiciumque est pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet , quo minus , quicquid est puris , excedat. Utendum maximè sorbitionibus est & aqua calidâ. Ubi pus ferri desiit , transeundum ad faciles quidem sed tamen validiores & frigidos cibos , frigidamque aquam , sic ut ab egelidis tamen initium fiat. Primoque cum melle quâdam edenda , ut nuclei pinci , vel Græcæ nuces , vel avellana : postea submovendum id ipsum , quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentum eo tempore ulceri est succus assumtus vel porri vel marrubii , & omni cibo porrum ipsum adjectum. Oportebit autem uti in his partibus quæ non afficiuntur , frictionibus , item ambulationibus lenibus : vitandumque erit , ne vel luctando , vel currendo , vel aliâ ratione sanescentia ulcera exasperentur : in hoc enim morbo perniciosus , ideoque omni modo cavendus sanguinis vomitus est.

SECT. X. Inter notissimos morbos est etiam is qui comitialis vel major nominatur. Homo subito concidit , ex ore spumæ moventur ; deinde interposito tempore ad se redit , & per se ipse consurgit. Modò cum distentione membrorum aut nervorum prolabitur aliquis ; modò sine illâ. Id genus sæpius viros quàm feminas occupat ; ac solet quidem etiam longum esse usque ad mortis diem , at vitæ non periculosum. Interdum tamen quum recens est , hominem consumit ; & sæpe eum , si remedia non sustulerunt , in pueris Veneris , in puellis menstruorum initium tollit.



Quidam hos quoque iisdem quibus lethargicos ; excitare conantur : quod admodum supervacuum est : & quia ne lethargicus quidem his sanatur ; & quia , quum possit ille numquam expergisci atque ita fame interire , hic ad se utique revertitur.

Ubi concidit aliquis , si nulla nervorum distentio accessit , utique sanguis mitti debet : si accessit , non utique mittendus est , nisi alia quoque hortantur. Necessarium autem est ducere alvum , vel nigro veratro purgare , vel utrumque facere , si vires patiuntur : tum caput rondère , oleoque & aceto perungere ; cibum post diem tertium , simul ac transit hora quâ concidit , dare. Neque sorbitiones autem aliique molles & faciles cibi , neque caro , minimèque suilla , convenit ; sed mediæ materiæ : nam & viribus opus est , & cruditates cavendæ sunt : cum quibus fugere oportet solem , balneum , ignem , omniaque calefacientia : item , frigus , vinum , venèrem , loci præcipitis conspectum omniumque torrentium , vomitum , lassitudinem , sollicitudines , negotia omnia : & , ubi tertio die cibus datus est , intermittere quartum , & in vicem alterum quemque ; eâdem horâ cibi servatâ , donec quattuordecim dies transeant. Quos ubi morbus excessit , acuti vim deposuit : at si manet , curandus jam ut longus est.

Quod si non , quo die primùm id incidit , medicus accessit ; sed is qui cadere consuèvit , post eî traditus est ; protinus eo genere victûs habitò qui supra comprehensus est , exspectandus est dies quo prolabatur ; utendumque tum vel sanguinis mis-

sione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, sicut præceptum est. Insequentibus deinde diebus per eos cibos quos proposui, vitatis omnibus quæ cavenda dixi, nutriendus est.

Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac ter quoque aut quater eo utendum, non ita multis interpositis diebus; sic tamen ut ne iterum unquam sumat, nisi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendæ, quibusdam, præter ea quæ supra scripta sunt, adjectis. Ubi mane experrectus est, corpus ejus leniter ex oleo vetere, cum capite excepto ventre, permulceatur: tum ambulatione quàm maximè longâ & rectâ utatur: post ambulationem loco tepido vehementer & diu, ac non minùs ducenties, nisi infirmus erit, perfricetur: deinde super caput multâ aquâ frigidâ perfundatur; paullum cibi assumat; conquiescat; rursus ante noctem ambulatione utatur; iterum vehementer perfricetur, sic ut neque venter neque caput contingatur: post hæc cœnet, interpositisque tribus aut quattuor diebus, uno aut altero acria assumat.

Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur; ungarur oleo vetere, adjecto aceto & nitro; perfundatur aquâ salsâ; bibat jejunos ex aqua castoreum; nullâ aquâ nisi decoctâ, potionis causâ, utatur. Quidam, jugulati gladiatoris calido sanguine potu, tali morbo se liberarunt: apud quos miserum auxilium tolerabile malum minus fecit.

Quod ad medicinam verò pertinet, ultimum

est, juxta talum ex utroque crure paululum sanguinis mittere: occipitium incidere, & cucurbitulas admovère: ferro candente in occipitio quoque & infra, quâ summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat. Quibus si finitum malum non fuerit, prope est ut perpetuum sit. Ad levandum id, tantum modò utendum erit exercitatione, multâ frictione, cibisque his qui supra comprehensi sunt; præcipuèque vitanda omnia, quæ ne fierent exceperimus.

SECT. XI. Æquè notus est morbus quem interdum arquatum, interdum regium nominant. Quem Hippocrates ait, si post septimum diem febricitante ægro supervenit, tutum esse, mollibus tantum modò præcordiis substantibus. Diocles ex toto, si post febrem oritur, etiam prodesse; si post hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maximè oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum: solet quoque accedere & dolor capitis, & frequens singultus, & præcordiorum dextrâ parte durities; &, ubi corporis vehemens motus est, spiritûs difficultas membrorumque resolutio: atque ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbescit.

Primo die abstinere ægrum oportet, secundo ducere alvum; tum si febris est, eam victûs genere discutere; si non est, scamnoneam potui dare, vel cum aqua betam albam contritam, vel cum aqua mulsa nuces amaras, absinthium, anisum, sic ut pars hujus minima sit. Asclepiades aquam

quoque salsam, & quidem per biduum, purgationis causâ bibere cogebat, iis quæ urinam movent, rejectis. Quidam, superioribus omissis, per hæc & per eos cibos qui extenuant, idem se consequi dicunt.

Ego utique, si satis virium est, validiora; si parum, imbecilliora auxilia præfero. Si purgatio fit, post eam triduo primo modicè cibum oportet assumere ex media materia, & vinum bibere Græcum salsum, ut solutio ventris maneat: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid esse, intraque aquam manere: deinde ad superius genus victûs reverti, cum eo ut magis satiatur; omisso Græco vino, bibere nigrum austèrum; atque ita per hæc variare ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad salsum vinum redeat. Per omne verò tempus utendum est exercitatione, fricitione, & si hiems est, balneo; si æstas, frigidis natationibus: lecto etiam & conclavi cultiore, risu, joco, ludis, lasciviâ, per quæ mens exhilaretur: ob quæ Regius morbus dictus videtur. Malagma quoque quod digerat, super præcordia datum prodest; vel arida ibi ficus superimposita, si jecur aut liënis affectus est.

SECT. XII. Ignotus autem pæne in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est quem *ἐλεφαντίασιον* Græci vocant; isque longis annumeratur, quo totum corpus afficitur, ita ut ossa quoque vitari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebrosque tumores habet: rubor earum paullatim in atrum colorem convertitur.

Summa cutis inæqualiter crassa, tenuis, durâ mollisque, quasi squamis quibusdam exasperatur, corpus emacrescit, os, suræ, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus est, & digiti in manibus pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facilitè tot malis obrutum hominem consumit.

Protinus ergo inter initia sanguis per biduum mitti debet, aut nigro veratro venter solvi. Adhibenda triduum, quanta sustineri potest, inedia est: paullulum deinde vires reficiendæ & ducendâ alvus: posthæc ubi corpus levatum est, utendum est exercitatione præcipuèque cursu: sudor primùm labore ipsius corporis, deinde etiam siccis sudationibus evocandus: frictio adhibenda: moderandumque inter hæc ut vires conserventur. Balneum rarum esse debet: cibus sine pinguis, sine glutinosus, sine instantibus: vinum, præterquam primis diebus, rectè datur. Corpus contrita plantâgo & illita optimè tueri videtur.

Attonitos quoque rarò videmus, quorum & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo: hunc ἀποπληξίαν Græci appellant. His sanguis mittendus est: veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum: tum adhibendæ frictiones; & ex mediâ materiâ minimè pingues cibi, quidam etiam acres; & a vino abstinendum.

At resolutio nervorum frequens ubique morbus est. Ea interdum tota corpora, interdum partes infestat. Veteres auctores illud ἀποπληξίαν, hoc παράλυσιν nominaverunt: nunc utrumque παράλυσιν appellari video. Solent autem, qui per omnia membra resoluti sunt, celeriter rapi: ac, si

corrupti non sunt, diutius quidem vivunt; sed raro tamen ad sanitatem perveniunt, & plerumque miserum spiritum trahunt, memoriâ quoque amissâ. In partibus verò numquam acutus, sæpe longus, ferè insanabilis morbus est.

Si omnia membra vehementer resoluta sunt, sanguinis detractio vel occidit, vel liberat. Aliud curationis genus vix umquam sanitatem restituit; sæpe mortem tantùm differt, vitam interim infestat. Post sanguinis missionem, si non redit & motus & mens, nihil spei superest; si redit, sanitas quoque prospicitur.

At ubi pars resoluta est, pro vi & malo corporis vel sanguis mittendus est, vel alvus ducenda. Cætera eadem in utroque casu faciendâ sunt: siquidem vitare præcipuè convenit frigus; paullatimque ad exercitationes revertendum est, sic ut ingrediatur ipse protinus, si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet, vel gestetur, vel motu lecti concutiat: tum id membrum quod deficit, si potest, per se; sin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad consuetudinem suam redeat.

Prodest etiam torpentis membri summam cutem exasperare, vel urticis cæsam, vel imposito sinâpi, sic ut ubi rubère cœperit corpus, hæc removeantur. Scilla quoque contrita, bulbique contriti cum ture rectè imponuntur. Neque aliènum est resinâ cutem tertio quoque die diutius vellere, pluribus etiam locis aliquando sine ferro cucurbitulas admovère. Unctioni verò aptissimum est vetus oleum, vel nitrum aceto & oleo mistum. Quin&iam fovère aquâ calidâ marinâ, vel si ea non

est, tamen salsâ, magnopere necessarium est. Ac si quo loco vel naturales vel etiam manufactæ natationes sunt, iis potissimum utendum est; præcipueque in his agitanda membra quæ maximè deficiunt: si id non est, balneum tamen prodest.

Cibus esse debet ex mediâ materiâ, maximèque ex venatione: potio sine vino aquæ calidæ. Si tamen vetus morbus est, interponi quarto vel quinto die purgationis causâ vinum Græcum salsum prodest. Post cœnam utilis vomitus est.

Interdum verò etiam nervorum dolor oriri solet. In hoc casu non vomere, non medicamentis urînam movère, non sine exercitatione sudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est, deinde retento spiritu: in ipsa exercitatione potius superiores partes movendæ: balneo rarò utendum: mutandum subinde peregrinationibus cœlum. Si dolor est, ea ipsa pars sine oleo, nitro ex aqua perungenda est, deinde involvenda, & subjicienda pruna lenis & sulfur; atque ita diu suffumigandum: idque aliquamdiu faciendum, sed jejuno, quum bene jam concoxerit.

Cucurbitulæ quoque sæpe dolenti parti admoventæ sunt, pulsandusque leniter inflatis vesicis bubulis is locus est. Utile est etiam sebum miscère cum hyoscyami & urticæ contritis seminibus, sic ut omnium par modus sit, idque imponere: fovère aqua in qua sulfur decoctum sit. Utriculi quoque rectè imponuntur aquâ calidâ repleti, aut bitûmen cum hordeaceâ farinâ mistum: atque in ipso potissimum dolore utendum gestatione ve-

hementi est : quod in aliis doloribus pessimum est.

Tremor autem nervorum æquè vomitu medicamentisque urînam moyentibus intenditur. Inimîca etiam habet balnea, affasque sudationes. Bibenda aqua est : acri ambulatione utendum, item unctionibus frictionibusque, maximè per seipsum : pilâ similibusque superiores partes dimovendæ : cibo quolibet utendum, dum modò concoctioni utique studeatur. Secundùm cibum curis abstinendum : rarissimâ venere utendum est ; si quando quis in eam prolapsus est, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potiùs quàm virilibus debet.

